ชุมชนแห่งความสุข: กระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม

HAPPINESS COMMUNITY: PROCESS OF THE CITIZEN CONSCIOUSNESS LEARNING OF THE COMMUNITY BY USING COMMUNITY AS A SOCIAL LAB

พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล วณิชย์ธิติกาล)[1], พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์)[1]

Phrakhrusoontornwatcharakan (Ampon Vanititikarn)[1],

Phrakhruwiroonwatcharadham (Sirichai Petcharat)[1]

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ระดับ และนำเสนอแนวทางส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสานวิธี พบว่า การส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี ครอบคลุม 3 บริบท คือ บริบทของหลักประกันคุณภาพทางกาย บริบทของความสงบทางจิตใจ และบริบทขององค์ความรู้ทางปัญญา ระดับของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และแนวทางส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม พบว่า มีต้นแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ชื่อว่า “ชะเย้โพลง พริกแสบสรร ฝันชีวิต” (พลิกวิกฤติเป็นโอกาสตามรอยศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน) อาศัยทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาการศึกษา และรักษาสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี โดยดำเนินงานในลักษณะกระบวนการที่เรียกว่า 3 ประสาน ได้แก่ บ้าน-วัด-ราชการ / โรงเรียน โดยมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : 1. ชุมชนแห่งความสุข 2. กระบวนการ 3. การเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชน 4. การใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม

---

[1] พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ) อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

[1] M.A. (Buddhist Management) Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phetchaburi Buddhist College

Corresponding author; Email: karunamathulap@gmail.com

(Received: 8 April 2020; Revised: 2 June 2020; Accepted: 10 June 2020;)

ABSTRACT

The purposes of this research are study the current state, analyze the level, and present ways to promote a happy community through the process of learning the consciousness of citizens by using the community as a social laboratory. Using mixed methods. Findings were the current state of promoting a happy community of Karen ethnic communities in Phetchaburi covered 3 contexts which are the context of physical quality assurance, the context of mental peace and the context of cognitive knowledge. The level of happiness promotion of Karen ethnic community in Phetchaburi found that the overall is in a high level, when considered each aspect found that in a high level all aspect. And way of promoting a happy community through the process of learning the consciousness of citizens by using the community as a social laboratory revealed that there is the prototype of the workshop activity called “Chayeplong Priksapsan Funchivit” (Turning crisis into opportunity, follow the King's path to sustainable development), this relies on the traditional social capital of the community, focusing on economic promotion, social development, educational development and maintain hygiene and environment of the community can help to improve the quality of life, this is operating in the process called 3 coordinates; home-temple-government/school, having a clear operational plan and emphasize the participation process of every sector as important.

Keyword : 1 . Happiness Community 2. Process 3. Citizen Consciousness Learning 4. Using Community as A Social Lab

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ความสุขสามารถทำให้เกิดขึ้นได้ในหลายวิธีการ ณ ระดับสังคม ระดับความสุขที่สูงขึ้นของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้จากนโยบายที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี การส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีในการทำงานทั้งจากภาครัฐและเอกชน รวมทั้งการส่งเสริมมาตรฐานการครองชีพของประชาชน เป็นต้น ประชาชนที่มีความสุขความสบายใจจะมีความได้เปรียบหลายอย่าง เมื่อเทียบกับผู้ที่มีความทุกข์ คือ ประชาชนที่มีความสุขสร้างทุนทางสังคมได้มากกว่า ทำงานหนักกว่า มีสุขภาพที่ดีกว่า และพึ่งตนเองได้มากกว่า (Lyubomirsky S., King L., & Diener E., 2005) ทั้งนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ร่วมกับกรมสุขภาพจิต ดำเนินการสำรวจสุขภาพจิต (ความสุข) ของคนไทย ไตรมาสที่ 3 ด้วยแบบสำรวจสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย ตามองค์ประกอบหลักของสุขภาพจิต ได้ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้สึกที่ดี ด้านการมีความรู้สึกที่ไม่ดี ด้านสมรรถภาพจิตใจ ด้านคุณภาพของจิตใจ และด้านปัจจัยสนับสนุน พบว่า องค์ประกอบที่อ่อนแอที่สุด คือ สมรรถภาพของจิตใจ (ร้อยละ 57.60) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2559)

ปัญหาสำคัญ คือ แม้ว่าทางราชการไทยได้มีการกำหนดแผนประเทศที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับการอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน มีการจัดทำตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องมาแล้วบ้าง แต่ก็ยังไม่

เกิดผลมากนักในทางปฏิบัติ รวมทั้งขาดความต่อเนื่อง และการให้ความสำคัญที่จะประกาศใช้เป็นนโยบายระดับชาติและกำหนดให้มีการดำเนินการอย่างจริงจัง ในส่วนของการดำเนินนโยบายที่ส่งเสริมการกินดีอยู่ดีบางอย่างของรัฐบาล (โดยเฉพาะนโยบายประชานิยม) ก็นำมาซึ่งปัญหาที่ยุ่งยากที่ต้องตามแก้ไขกันเป็นเวลานานและไม่ก่อให้เกิดความสุขที่แท้จริงอย่างยั่งยืนได้ (กัลยาณี เสนาสุ, 2559)

โดยแท้จริง ความสุขภายในใจของแต่ละคนมักได้รับผลกระทบมาจากปัจจัยภายนอก องค์ประกอบของความอยู่เย็นเป็นสุข ซึ่งประกอบไปด้วย (1) ความสุขภายนอก คือ ความสุขที่มักสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและปัจจัยทางสิ่งต่าง ๆ แบ่งออกได้เป็น การมีปัจจัยสี่พอเพียง มีความมั่นคงในชีวิต ครอบครัวอบอุ่น การมีชุมชนเข้มแข็ง และ (2) ความสุขภายใน คือ ความสุขที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ ไม่ได้ขึ้นกับการมีหรือไม่มีปัจจัยภายนอกโดยตรง ความสุขภายในมักเป็นในระดับจิตและปัญญา แบ่งออกเป็นความสุขจากการมีอิสรภาพ ความภาคภูมิใจ การเข้าถึงหลักศาสนา (ศีล) ความสงบ (สมาธิ) ความไม่ยึดมั่น (ปัญญา) ความสุขภายใน ซึ่งส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้และเกิดขึ้นได้เฉพาะตน แต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการสนับสนุนจากระบบสังคม (สมพร เพ็งค่ำ, 2549)

องค์ประกอบของ “ชุมชนแห่งความสุข” หรือชุมชนที่มีภาวะ “ความอยู่เย็นเป็นสุข” ต้องเป็นสภาวะที่คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญา ที่เชื่อมโยงกับ (1) เศรษฐกิจ (2) สังคม (3) การศึกษา และ (4) สิ่งแวดล้อม อย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้ถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ความสุขอาจเกิดจากการบูรณาการความเป็นอยู่ที่ดีทั้งสี่ด้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ ด้านแรก คือ ทางกาย รวมถึงสุขภาพอนามัยความพอเพียงทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศที่ดี ด้านที่สอง ทางจิตใจ การมีความเครียดน้อย ความมีสติและสุขภาพจิตดี ด้านที่สาม ทางสังคม การอยู่ร่วมกันด้วยดีทั้งในครอบครัวในชุมชน และด้านที่สี่ ทางจิตวิญญาณ ความเมตตา สัมมาทิฏฐิและเอาตนเป็นศูนย์กลางให้น้อยลง (รุ่งรัตน์ หัตถกรรม, 2560)

หลักการดังกล่าวข้างต้นนี้ มีแนวคิดการดำเนินงาน “การสร้างสำนึกพลเมือง” ซึ่งเป็นโครงการที่ประเทศสหรัฐอเมริกาดำเนินการมาเป็นเวลานานแล้ว โดยมีกว่า 70 ประเทศที่นำโครงการสร้างสำนึกพลเมืองนี้ไปดำเนินการในประเทศของตนและประสบความสำเร็จสามารถกระตุ้นให้นักเรียนและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจและมีจิตสาธารณะเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนได้อย่างเป็นที่น่าพอใจ (จารุวรรณ แก้วมะโน, 2555) ตามคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยฐานะพลเมืองของประเทศไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

โดยนัยนี้ ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง เป็นชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงซึ่งตั้งอยู่ ณ หมู่ 3 บ้านลิ้นช้างตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ประชากรของหมู่บ้านเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (โพล่/โปว์) อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเป็นเกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกข้าว พริก มะละกอ ยาสูบ และพืชต่าง ๆ เช่น ฟักทอง น้ำเต้า โดยบริเวณที่ปลูกจะอยู่ในพื้นที่ไร่นอกหมู่บ้าน ซึ่งในอดีตคนหนุ่มสาวต้องไปนอนเร่ร่อนเพื่อดูแลพืชผลของตนเอง ในหมู่บ้านจะมีผู้สูงอายุและเด็กเป็นส่วนใหญ่ และการทำมาหากินอีกลักษณะหนึ่งของชาวบ้าน คือ การเก็บหาอาหารจากธรรมชาติ ได้แก่ การจับปลา กบทูต ตะพาบจากห้วยพิงเพลิน และห้วยต่าง ๆ และจับสัตว์ด้วยเครื่อง

ประมงพื้นบ้าน (เบ็ด, สวิง, ฉมวก) เป็นอาหารสำหรับครัวเรือน (โครงการชุมชนศึกษาโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยศิลปากร วัดลิ้นช้าง และโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี, มปป.)

ในอดีตนั้น การทำไร่ของกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้างเป็นการทำไร่หมุนเวียนเหมือนกับชุมชนกะเหรี่ยงทั่วไป โดยแต่ละครอบครัวจะมีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนกลางของครอบครัวหมุนเวียนทำไร่ไปเรื่อย ๆ ไม่ซ้ำที่ แต่เป็นพื้นที่ที่เคยปลูกพืชไร่แล้วปล่อยให้ไม่คืนสภาพเป็นป่าประมาณ 4-5 ปี กะเหรี่ยงหนึ่งครอบครัวจะแบ่งเนื้อที่ออกเป็น 4-5 แปลง คัดเลือกพื้นที่ทำไร่ปีละหนึ่งแปลง เวียนทำกันจนครบทุกแปลง เพราะการรื้อไร่ของกะเหรี่ยงต้องฟันต้นไม้ออกให้หมดแล้วจุดไฟเผาวัชพืช จนทำให้คนทั่วไปดูว่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชนที่บุกรุกทำลายป่า แต่ที่จริงแล้วเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการพื้นที่ป่า นำมาประยุกต์ใช้ในการเพาะปลูกของกะเหรี่ยง ตามความเชื่อดั้งเดิมของกะเหรี่ยงจะไม่นิยมทำการเพาะปลูกซ้ำเดิม แต่จะย้ายไปแปลงถัดไป เพราะมีหญ้ารกเต็มพื้นที่จึงทำให้พืชผลไม่งอกงามหรือได้ผลผลิตน้อยลง กะเหรี่ยงจึงปล่อยให้พื้นที่ทำการเพาะปลูกฟื้นคืนสภาพเองโดยธรรมชาติ ต้นไม้ที่แตกออกจากตอเดิมที่เกิดจากการรื้อไร่จะเจริญเติบโตปกคลุมหญ้าจนตายจนกลายเป็นอินทรียวัตถุสร้างความอุดมสมบูรณ์พร้อมที่จะทำการเกษตรในฤดูถัดไป (ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนเกษตรชุมชนที่ 10, 2553)

ดังกล่าวนี้ หากมีการนำชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมเพื่อศึกษากระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชน ก็จักสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้ และสามารถเป็นแนวทางในการสร้าง “ชุมชนแห่งความสุข” ที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี

2.2 เพื่อวิเคราะห์ระดับของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี

2.3 เพื่อนำเสนอแนวทางส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบันของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี

3.2 ได้ผลการวิเคราะห์ระดับของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี

3.3 ได้ผลการสังเคราะห์แนวทางส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม

3.4 ได้นำเสนอต้นแบบกิจกรรมการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี ด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

4.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research)

4.2 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประกอบด้วย

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี จำนวน 339 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้ำกลัดใต้, 2560) และหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 184 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ประชาชนชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี จำนวน 10 คน

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรของสถานศึกษา และผู้นำชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 รูป/คน

กิจกรรม (ต้นแบบ) การส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี ด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี โดยอาสาสมัครเยาวชนชุมชนกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง จำนวน 20 คน

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ และแบบสำรวจ

5. ผลการวิจัย

5.1 สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี 12 ประเด็น คือ การหาเลี้ยงชีพด้วยความไม่ทุจริตคดโกง, การไม่ขายสินค้าด้วยถ้อยคำโกหกหรือเกินความจริง, การหลีกเลี่ยงการเสียทรัพย์ไปกับสุรา เหล้า บุหรี่ และอบายมุขต่าง ๆ, การประกอบอาชีพสุจริตหรือสัมมาชีพ, การกำหนดราคาสินค้าทางการเกษตรตามราคาตลาด, ส่งเสริมการมีจิตสงบเป็นสมาธิขณะทำงาน, ส่งเสริมความตั้งใจและมุ่งมั่นในการประกอบการงาน, ส่งเสริมการร่วมกันคิดพิจารณาร่วมกันในกลุ่มอาชีพของชุมชน, มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตมักน้อยสันโดษ, มีวัด ภาครัฐและเอกชนให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, มีศูนย์การเรียนรู้ด้านอาชีพตั้งอยู่ในชุมชน และมีปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน

ด้านสังคม พบว่า มีการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี 14 ประเด็น คือ การใช้คำพูดที่ไพเราะ ไม่พูดคำหยาบ, การไม่เบียดเบียนทำร้ายกัน, การไม่ประพฤติผิด

ในกาม, การไม่เกี่ยวข้องกับสุราและสิ่งเสพติดให้โทษ, การไม่หลอกลวงกล่าวเท็จต่อกัน, การไม่ลักขโมยหรือทุจริตฉ้อโกงกัน, มีการควบคุมสติไม่ตั้งอยู่ในความประมาท, มีการควบคุมอารมณ์ในคราวประชุมร่วมกัน, มีขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเป็นเครื่องหล่อหลอมความสามัคคี, มีประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นเป็นทุนทางสังคม, มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญา ประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น, มีพระสงฆ์เป็นผู้นำแสงสว่างทางปัญญา, มีวัดเป็นแหล่งเรียนรู้การอยู่ร่วมกันเป็นสังคมสันติสุข และมีกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน

ด้านการศึกษา พบว่า มีการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี 14 ประเด็น คือ มีการอบรมเด็กและเยาวชนให้ไม่ทุจริตคดโกง, มีตัวอย่างที่ดีจากคนในบ้านแก่เด็ก, มีการเรียนศีลธรรมในโรงเรียน, มีการปลูกฝังศีลธรรมแก่เยาวชนทั้งในและนอกระบบสถานศึกษา, มีกิจกรรมโรงเรียนรักษาศีล 5, มีการศึกษาเรียนรู้จากวิถีชุมชน, มีการฝึกเด็กให้ไตร่ตรองก่อนลงมือทำ, มีอุบายสร้างสมาธิให้กับเด็ก, มีการสอนการทำสมาธิกับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา, มีพระสงฆ์เป็นต้นแบบในการพัฒนาทางปัญญา, มีการจัดตั้งกลุ่มยุวเกษตรกรชุมชน, โรงเรียนนำนักเรียนไปศึกษาดูงานวิถีชีวิตชุมชน, มีหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมเข้าไปอบรมความรู้เกี่ยวกับวิถีชุมชนแก่นักเรียนและมีพระสอนศีลธรรมนำความรู้สำหรับพัฒนาตนเองตามแนวพระพุทธศาสนาไปเผยแพร่แก่นักเรียน

ด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม พบว่า มีการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี 10 ประเด็น คือ รณรงค์สุขอนามัยในครัวเรือน, ส่งเสริมและสนับสนุนการไม่ดื่มสุราหรือเสพสิ่งเสพติดให้โทษ, มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ดูแล แนะนำสุขอนามัยพื้นฐานของชุมชน, การให้คนในชุมชนพิจารณาแก้ปัญหาทางสิ่งแวดล้อมร่วมกัน, การมีสติในการกินอยู่ และใช้ชีวิต, การสร้างกระบวนการในการดูแลสุขภาวะชุมชน, การใช้ปัญญาพิจารณาแก้ไขปัญหาแวดล้อม, ใช้ปัญญาพิจารณาบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะและเป็นประโยชน์ต่อร่างกาย, การดูแลสุขภาพด้วยกิจกรรมเสริมรายได้ และมีกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชนทำงานสุขภาวะและสิ่งแวดล้อม

5.2 ระดับของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ด้านสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 ด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94

5.3 แนวทางส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง ควรส่งเสริมกิจกรรมที่สนับสนุนการศึกษาเรียนรู้จากวิถีของชุมชนกะเหรี่ยงที่มีอาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเป็นเกษตรกรรม ซึ่งจำเป็นต้องเริ่มปลูกฝังสำนึกพลเมืองตั้งแต่ระดับเยาวชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ เกิดความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาพื้นฐานของตนเองให้ก้าวต่อไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ อันจะส่งผลถึงคุณภาพชีวิต สังคมและประเทศชาติ โดยในบริบทของการดำเนินงานจำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาการศึกษาและรักษาสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี สืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาการปลูกพริกกะเหรี่ยง และส่งเสริมการแปรรูปเพื่อจำหน่ายในหลากหลายรูปแบบ เพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญต่าง ๆ ของชุมชน อาทิเช่น ปัญหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ ปัญหาภัยแล้ง

รวมถึงปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้หรือขยายผลที่ไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม จำเป็นต้องครอบคลุมการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ใน 3 บริบท ได้แก่ บริบทของสีลสิกขา คือ สร้างหลักประกันคุณภาพชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัว สังคม และสุขภาพ เพื่อให้เกิดการใช้กายและวาจาที่ไม่เกิดโทษ บริบทของจิตสิกขา คือ สร้างความสงบทางจิตใจ เพื่อประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจ และบริบทของปัญญาสิกขา คือ สร้างองค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดความรู้สู่รุ่นต่อไป ทั้งนี้ จำเป็นต้องดำเนินงานในลักษณะกระบวนการ 3 ประสาน หรือ 3 เส้า ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมอย่างน้อย 3 สถาบัน ได้แก่ บ้าน-วัด-ราชการ/โรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานทางสังคมที่มีความสำคัญและความหมายอย่างสูงยิ่งสำหรับสังคมไทย เป็นสามเสาหลักที่ยึดโยงค้ำจุนสัมพันธ์กันอย่างสมดุล ดังนั้น กระบวนการใช้ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง หมู่ที่ 3 ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้สำนึกพลเมืองชุมชนแห่งความสุข สามารถนำเสนอเป็นต้นแบบกิจกรรมที่ชื่อว่า “ชะเย้โพลง พริกแสบสรร ฝันชีวิต” (พลิกวิกฤติเป็นโอกาส ตามรอยศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน)

ภาพที่ 1 กิจกรรม (ต้นแบบ) ชะเย้โพลง พริกแสบสรร ฝันชีวิต (พลิกวิกฤติเป็นโอกาส ตามรอยศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน)

6. สรุปผลการวิจัย

สภาพปัจจุบันของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี พบว่า (1) ด้านเศรษฐกิจ มีการดำเนินการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุข 12 ประเด็น (2) ด้านสังคม มีการดำเนินการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุข 14 ประเด็น (3) ด้านการศึกษา มีการดำเนินการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุข 14 ประเด็น และ (4) ด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุข 10 ประเด็น

ระดับของการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า (1) ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมการหาเลี้ยงชีพด้วยความไม่ทุจริตคดโกง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 (2) ด้านสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 (3) ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมการศึกษาเรียนรู้จากวิถีชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และ (4) ด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ส่งเสริมการทำงานด้านสุขภาวะและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

แนวทางส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม พบว่า มีแนวทางในการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้สำนึกพลเมืองที่ดีโดยฐานะพลเมืองของประเทศไทยภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ครอบคลุม 3 บริบท ประกอบด้วย บริบทของหลักประกันคุณภาพทางกาย บริบทของความสงบทางจิตใจ และบริบทขององค์ความรู้ทางปัญญาโดยสอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพชรบุรี ซึ่งมีต้นแบบกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ชื่อว่า “ชะเย้โพลง พริกแสบสรร ฝันชีวิต” (พลิกวิกฤติเป็นโอกาส ตามรอยศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน) เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพวิถีของชุมชนกะเหรี่ยงที่มีอาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเป็นเกษตรกรรม โดยเริ่มปลูกฝังสำนึกพลเมืองตั้งแต่ระดับเยาวชนให้สามารถพัฒนาพื้นฐานของตนเองให้ก้าวต่อไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้ ทั้งนี้ ได้อาศัยทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาการศึกษา และรักษาสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี โดยดำเนินงานในลักษณะกระบวนการ 3 ประสาน หรือ 3 เส้า ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมอย่างน้อย 3 สถาบัน ได้แก่ บ้าน-วัด-ราชการ/โรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานทางสังคมที่มีความสำคัญและความหมายอย่างสูงยิ่งสำหรับสังคมไทย เป็นสามเสาหลักที่ยึดโยงค้ำจุนสัมพันธ์กันอย่างสมดุล

7. อภิปรายผลการวิจัย

แนวทางส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม ได้แก่ กระบวนการใช้ชุมชนชาติพันธุ์

กะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง หมู่ที่ 3 ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้สำนึกพลเมืองชุมชนแห่งความสุข ด้วยต้นแบบกิจกรรมที่ชื่อว่า “ชะเย้โพลง พริกแสบสรร ฝันชีวิต” (พลิกวิกฤติเป็นโอกาส ตามรอยศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน) เป็นนวัตกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคมซึ่งสอดคล้องกับสภาพวิถีของชุมชนกะเหรี่ยงที่มีอาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนเป็นเกษตรกรรม โดยเริ่มปลูกฝังสำนึกพลเมืองตั้งแต่ระดับเยาวชนให้สามารถพัฒนาพื้นฐานของตนเองให้ก้าวต่อไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ ได้อาศัยทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาการศึกษา และรักษาสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี โดยดำเนินงานในลักษณะกระบวนการ 3 ประสาน หรือ 3 เส้า ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมอย่างน้อย 3 สถาบัน ได้แก่ บ้าน-วัด-ราชการ/โรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานทางสังคมที่มีความสำคัญและความหมายอย่างสูงยิ่งสำหรับสังคมไทย เป็นสามเสาหลักที่ยึดโยงค้ำจุนสัมพันธ์กันอย่างสมดุล โดยมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นสำคัญ ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดารุณี จงอุดมการณ์ (2550) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะที่ 1” จากผลการวิจัยพบว่า ความอยู่ดีมีสุข ฯ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของครัวเรือนและชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมในการเข้าไปใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพแหล่งน้ำ ความอยู่ดีมีสุข ด้านเศรษฐกิจ เน้นความสามารถในการผลิตอาหารที่ปลอดภัยไม่มีสารเคมีตกค้าง มีเงินพอใช้และเหลือเก็บ ไม่มีหนี้สิน ความอยู่ดีมีสุข ฯ ด้านสุขภาพและความมั่นคงในชีวิต เน้นการได้รับการบริการด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม และความอยู่ดีมีสุข ฯ ด้านสังคม เน้นความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินของชุมชน ความสัมพันธ์ในชุมชนที่ดี มีการดำรงและสืบทอดประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้รับหรือเข้าถึงบริการพื้นฐานของรัฐ และการมีคุณธรรมจริยธรรมยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภูริต โศภนคณาภรณ์ (2555) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข” จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุขที่พัฒนาขึ้นเสริมสร้างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความสุขให้กับผู้ร่วมทดลองในระดับมากถึงมากที่สุด และพบว่ากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุขประกอบด้วย การสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของความสุขในชุมชน การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้เพื่อสร้างความสุขของคนในชุมชน การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันเพื่อสร้างความสุขของคนในชุมชน การกำหนดแผนและปฏิบัติการแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อสร้างความสุขของคนในชุมชน การสาธิตและลงมือปฏิบัติร่วมกันเพื่อสร้างความสุขของคนในชุมชน การแลกเปลี่ยน และรับผลประโยชน์ความสุขร่วมกันของคนในชุมชน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จิรโรจน์ บุญราชและคณะ (2558) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งความสุขในระดับชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก” จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาด้านภารกิจหรืองานที่ทำควรให้บุคลากรได้เลือกในแผนงานที่ตัวเองรักและชอบ และผลักดันให้บุคลากรได้อยู่ใกล้ดูแลครอบครัว แนวทางการพัฒนาด้านเพื่อนร่วมงาน ความสัมพันธ์ในที่ทำงาน ควรสร้างให้บุคลากร คิด

ว่าตัวเองคือส่วนหนึ่งขององค์กรและมีความหมายต่อหน่วยงาน แนวทางการพัฒนาด้านสถานที่ทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวก ควรสร้างให้บุคลากร พอใจในกฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงาน รวมทั้งไม่ออกข้อบังคับมากจนเกินไปจนกระทบต่อการทำงาน โดยกิจกรรมที่เด่นที่สุด คือ กิจกรรมการช่วยเหลือชุมชนสังคมรอบข้างและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครอบครัว และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นิตยา สุภาภรณ์ (2552) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การรับรู้ของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบางไผ่” จากผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ต่อความอยู่ดีมีสุขมีดัชนีชี้วัดคือ ด้านรายได้และการกระจายรายได้ ด้านชีวิตการทำงาน ด้านความรู้ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ด้านการบริหารจัดการที่ดีของรัฐ ด้านสุขภาพ ทั้งนี้ กระบวนการดำเนินงานของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบางไผ่ เน้นการส่งเสริมในด้านการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมให้มีความสามัคคีในหมู่บ้าน/ชุมชน มีน้ำใจซึ่งกันและกัน มีกิจกรรมร่วมกันในหมู่บ้านเพื่อทำให้ทุกคนในหมู่บ้านมีความใกล้ชิด มีความสัมพันธ์ที่ดีทำให้หมู่บ้านและชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ และคณะ (2551) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน” จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกในชุมชนดำเนินงานโดยการวางแผนร่วมกัน จัดทำแผนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง โดยยึดหลักการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน และการสร้างศักยภาพชุมชนในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร (2551) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และความคิดเห็นต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนรอบสนามบินสุวรรณภูมิ” จากผลการวิจัยพบว่า รัฐบาลควรมีนโยบายในการเข้ามาดูแลเรื่องสุขภาพ สภาพแวดล้อม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสถาบันทางวิชาการที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้อาจารย์ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในพื้นที่ในการดูแลสุขภาพ การสร้างหลักประกันด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การรักษาสภาพแวดล้อมที่ทำให้ชุมชนน่าอยู่ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อนุวัติ คูณแก้ว และคณะ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบุคลากร ชุมชน และองค์กรในจังหวัดเพชรบูรณ์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมที่มีความสุขอย่างบยั่งยืน” จากผลการวิจัย พบว่า บุคลากรมีทักษะการใช้ชีวิตแบบพอเพียงมากขึ้น ซึ่งเกิดจากกระบวนการการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น การหารายได้เพิ่มขึ้น และมีการออมที่เพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับผลงาน วิจัยของ ฉัตรวิบูลย์ ไพจ์เซล, ธีรวรรณ ธีรพงษ์ และพิมพ์ชนก เครือสุคนธ์ (2555) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของการฝึกเจริญสติต่อความสุขในชีวิต” จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยความสุขสูงกว่าก่อนการเข้ารับการฝึก แสดงให้เห็นว่า การฝึกเจริญสติมีผลต่อความสุขในชีวิต ดังนั้น จึงควรนำไปประยุกต์ใช้การเพิ่มความสุขในชีวิตในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น กลุ่มของผู้ป่วยที่มีภาวะตึงเครียด หรือซึมเศร้า หรือเป็นลักษณะการศึกษาที่ชัดเจนของการฝึกสติต่อความสุขในชีวิต

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์การบริการส่วนตำบลยางน้ำกลัดใต้ ชุมชนชุมชนกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง โรงเรียนชุมชนกะเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง และวัดลิ้นช้าง ควรร่วมมือกันขับเคลื่อนภารกิจการเผยแพร่ภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนที่เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

ควรส่งเสริมให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ควรส่งเสริมการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาวะชุมชน และควรส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยใช้กิจกรรมในโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นเครื่องมือ

8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ เครือข่ายการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนแห่งความสุขโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม และควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ นวัตกรรมการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนแห่งความสุข

9. บรรณานุกรม

กัลยาณี เสนาสุ. (2559). *ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสุขของคนไทย*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

โครงการชุมชนศึกษาโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยศิลปากร วัดลิ้นช้าง และโรงเรียนพรหมานุสรณ์ จังหวัดเพชรบุรี. (ม.ป.ป.). *บ้านลิ้นช้าง*. ม.ป.ท.

จตุรงค์ บุณยรัตนสุนทร. (2551). *สภาพเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และความคิดเห็นต่อความอยู่ดีมีสุขของครัวเรือนรอบสนามบินสุวรรณภูมิ*. (รายงานผลการวิจัย). สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยหัวเฉียว.

จารุวรรณ แก้วมะโน. (2555). *การประเมินโครงการสร้างสำนึกพลเมือง*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

จิรโรจน์ บุญราชและคณะ. (2558). *การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งความสุขในระดับชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลดงมูลเหล็ก*. (รายงานผลการวิจัย). เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.

ฉัตรวิบูลย์ ไพจ์เซล, ธีรวรรณ ธีรพงษ์ และพิมพ์ชนก เครือสุคนธ์. (2555). *ผลของการฝึกเจริญสติต่อความสุขในชีวิต*. (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ดารุณี จงอุดมการณ์. (2550). *การพัฒนาแบบชี้วัดคุณภาพชีวิตและความอยู่ดีมีสุขสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะที่ 1*. (รายงานผลการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นิตยา สุภาภรณ์. (2552). *การรับรู้ของประชาชนต่อความอยู่ดีมีสุขในชุมชนบางไผ่*. (รายงานผลการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.

ภูริต โศภนคณาภรณ์. (2555). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างชุมชนแห่งความสุข* (ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

รุ่งรัตน์ หัตถกรรม. (2560). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสุขมวลรวม. *วารสารสหวิทยาการจัดการ*, *1*(1), 104-105.

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนเกษตรชุมชนที่ 10. (2553). *วนเกษตรในพื้นที่ป่า กรณีศึกษา: ชุมชนกระเหรี่ยงบ้านลิ้นช้าง ตำบลยางน้ำกลัดเหนือ อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี* (พิมพ์ครั้งที่ 1). ราชบุรี: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาวนเกษตรชุมชนที่ 10 (ราชบุรี) กรมป่าไม้.

สมพร เพ็งค่ำ. (2549). *รายงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2548* (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: สำนักงานสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). *การสำรวจสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย พ.ศ. 2558* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุรีย์พร ธรรมิกพงษ์ และคณะ. (2551). *รูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้ำกลัดใต้. (2560). *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2560-2562)* (พิมพ์ครั้งที่ 1). เพชรบุรี: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน องค์การบริหารส่วนตำบลยางน้ำกลัดใต้.

อนุวัติ คูณแก้ว และคณะ. (2551). *การพัฒนาบุคลากร ชุมชน และองค์กรในจังหวัดเพชรบูรณ์ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสังคมที่มีความสุขอย่างบยั่งยืน*. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

Lyubomirsky S., King L., & Diener E. (2005). The Benefits of Frequent Positive Affect: Does Appiness Lead to Success. *Psychological Bulletin*, *136*(6), 803-855.

10. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณ สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณคณะผู้เชี่ยวชาญของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่อนุเคราะห์คำปรึกษา แนะนำ ในการปรับปรุง แก้ไข การวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จได้ด้วยดี